ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 10.7.2023
COM(2023) 363 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

με την οποία αξιολογείται αν τα κράτη μέλη έχουν λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθούν με την οδηγία 2019/713 για την καταπολέμηση της απάτης και της πλαστογραφίας μέσων πληρωμής πλην των μετρητών και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2001/413/ΔΕΥ του Συμβουλίου

1. Εισαγωγή

Η απάτη και η πλαστογραφία που αφορούν μέσα πληρωμής πλην των μετρητών, όπως οι πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες, αποτελούν πηγή εσόδων για το οργανωμένο έγκλημα και συχνά καθιστούν δυνατές άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η τρομοκρατία, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και η εμπορία ανθρώπων. Τα εγκλήματα αυτά επιφέρουν σημαντικές απώλειες: το 2019 η συνολική αξία των δόλιων συναλλαγών με χρήση καρτών που εκδόθηκαν εντός του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (SEPA) ανήλθε σε 1,87 δισ. EUR[1]. Η συντριπτική πλειονότητα των δόλιων συναλλαγών σχετίζονται με απάτες με άυλη χρήση καρτών (CNP): το 2019 το 80 % της αξίας των περιστατικών απάτης με κάρτες αντιστοιχούσε σε συναλλαγές CNP, δηλαδή πληρωμές μέσω διαδικτύου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεφώνου[2]. Το 2019 η απάτη σε συναλλαγές CNP αντιστοιχούσε σε απώλειες λόγω απάτης ύψους 1,50 δισ. EUR, σημειώνοντας αύξηση κατά 4,3 % σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος[3].

Υπάρχει σαφής διασυνοριακή διάσταση: Πάνω από το ήμισυ της συνολικής αξίας των περιστατικών απάτης το 2019 αφορούσε διασυνοριακές συναλλαγές εντός του SEPA. Από γεωγραφική άποψη, οι εγχώριες συναλλαγές αντιστοιχούσαν στο 89 % της αξίας όλων των συναλλαγών με κάρτα το 2019, αλλά μόνο στο 35 % των δόλιων συναλλαγών. Οι διασυνοριακές συναλλαγές εντός του SEPA αντιπροσώπευαν το 9 % του συνόλου των συναλλαγών με κάρτα από άποψη αξίας, αλλά το 51 % των αναφερόμενων περιπτώσεων απάτης[4].

Προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά αυτά τα εγκλήματα, τα κράτη μέλη πρέπει να καθορίσουν από κοινού ποιες ενέργειες πρέπει να θεωρούνται απάτη και πλαστογραφία μέσων πληρωμής πλην των μετρητών. Επίσης, χρειάζονται εναρμονισμένα όρια κυρώσεων και τα επιχειρησιακά μέσα για την αναφορά αδικημάτων και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ αρχών. Ως εκ τούτου, στις 17 Απριλίου 2019, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν την οδηγία 2019/713 (στο εξής: οδηγία) για την καταπολέμηση της απάτης και της πλαστογραφίας μέσων πληρωμής πλην των μετρητών και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2001/413/ΔΕΥ του Συμβουλίου[5]. Η παρούσα έκθεση ανταποκρίνεται στην απαίτηση του άρθρου 21 της οδηγίας.

1.1. Στόχοι και πεδίο εφαρμογής της οδηγίας

Στόχοι της οδηγίας είναι η προσέγγιση του ποινικού δικαίου των κρατών μελών[6] στον τομέα της απάτης και της πλαστογραφίας μέσων πληρωμής πλην των μετρητών και η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών. Για τον σκοπό αυτό, η οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων. Η οδηγία έχει

[1] Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Έβδομη έκθεση σχετικά με την απάτη με κάρτες, που διατίθεται στη διεύθυνση: Https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.el.html

[2] Ό.π.

[3] Ό.π.

[4] Ό.π.

[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.123.01.0018.01.ELL.

[6] Εφεξής και εκτός εάν ορίζεται ρητώς διαφορετικά, με τον όρο «κράτη μέλη» ή «όλα τα κράτη μέλη» νοούνται τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την οδηγία, δηλαδή όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός από τη Δανία και την Ιρλανδία, οι οποίες δεν συμμετείχαν στη θέσπιση της οδηγίας, σύμφωνα με το πρωτόκολλο σχετικά με τη θέση της Δανίας, το οποίο προσαρτάται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και σύμφωνα με το πρωτόκολλο 21 για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, αντίστοιχα.

ευρύ πεδίο εφαρμογής, το οποίο καλύπτει κάθε «άυλο ή υλικό προστατευμένο μηχανισμό, αντικείμενο ή αρχείο, ή συνδυασμό τους, εκτός από το νόμιμο νόμισμα, ο οποίος επιτρέπει, μόνος του ή σε συνδυασμό με διαδικασία ή σειρά διαδικασιών, στον κάτοχο ή στον χρήστη του να μεταφέρει χρήματα ή νομισματική αξία, μεταξύ άλλων μέσω ψηφιακών μέσων συναλλαγής» [άρθρο 2 στοιχείο α)][7]. Για παράδειγμα, αυτός ο ορισμός καλύπτει μια εφαρμογή πληρωμών μέσω κινητής συσκευής σε συνδυασμό με τη σχετική διαδικασία άδειας (π.χ. PIN). Περιλαμβάνει επίσης τα εικονικά νομίσματα [άρθρο 2 στοιχείο δ) και άρθρο 6].

Η οδηγία ορίζει συγκεκριμένα ποινικά αδικήματα, και συγκεκριμένα:

- δόλια χρήση των μέσων πληρωμής πλην των μετρητών (άρθρο 3)·
- αδικήματα που σχετίζονται με τη δόλια χρήση υλικών μέσων πληρωμής πλην των μετρητών (άρθρο 4)·
- αδικήματα που σχετίζονται με τη δόλια χρήση άυλων μέσων πληρωμής πλην των μετρητών (άρθρο 5)·
- απάτη συνδεόμενη με τα συστήματα πληροφοριών (άρθρο 6)·
- παράνομη παροχή μέσων χρησιμοποιούμενων για την τέλεση των αναφερόμενων αδικημάτων (άρθρο 7).

Επιπλέον, η οδηγία **επεκτείνει την ποινική ευθύνη** στην ηθική αυτουργία, την υποβοήθηση και τη συνέργεια που διαπράττεται από φυσικό και/ή νομικό πρόσωπο και στην απόπειρά τους να διαπράξουν τα ανωτέρω αδικήματα (άρθρο 8).

Το άρθρο 9 προβλέπει ελάχιστα επίπεδα για τα ανώτατα όρια **κυρώσεων** για αδικήματα που αναφέρονται στην οδηγία:

Τα επόμενα άρθρα καθορίζουν τις ελάχιστες προϋποθέσεις για την **ευθύνη των νομικών προσώπων** (άρθρο 10) και τις κυρώσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται χρηματικές ποινές ποινικής ή μη ποινικής φύσεως, και παρέχουν ενδεικτικό κατάλογο των λοιπών κυρώσεων κατά αυτών (άρθρο 11).

Στόχος του άρθρου 12 είναι να διασφαλιστεί ότι οι δράστες, όπως ορίζονται στην οδηγία, διώκονται για τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 της οδηγίας. Η **δικαιοδοσία** ενός κράτους μέλους πρέπει να θεμελιώνεται εάν α) το αδίκημα διαπράττεται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στο έδαφός του και/ή β) ο δράστης είναι υπήκοος του. Με άλλα λόγια, το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της οδηγίας θεσπίζει την αρχή της εδαφικότητας, ενώ το στοιχείο β) οδηγεί στην αρχή της ενεργού ιθαγένειας.

Το άρθρο 13 παράγραφος 1 της οδηγίας ορίζει ότι τα **εργαλεία έρευνας** για την έρευνα και τη δίωξη των αδικημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 πρέπει να είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και να τίθενται στη διάθεση των προσώπων, μονάδων και υπηρεσιών. Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 της οδηγίας, οι πληροφορίες σχετικά με τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 πρέπει να περιέρχονται σε γνώση των αρχών έρευνας ή δίωξης των εν λόγω αδικημάτων χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση.

Όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών, το άρθρο 14 απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι διαθέτουν επιχειρησιακά εθνικά **σημεία επαφής** που λειτουργούν σε

[7] Όλα τα άρθρα που μνημονεύονται αναφέρονται σε άρθρα της οδηγίας, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά.

εικοσιτετράωρη βάση και τις επτά ημέρες της εβδομάδας, προκειμένου να μπορούν να ανταποκρίνονται σε τυχόν επείγουσα αλλοδαπή αίτηση συνδρομής εντός 8 ωρών.

Επιπλέον, το άρθρο 15 παράγραφος 1 της οδηγίας απαιτεί από τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν κατάλληλους διαύλους για την **αναφορά των αδικημάτων** που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 στις δημόσιες αρχές χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Ειδικότερα, τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα καλούνται να αναφέρουν υπόνοιες για απάτη στις αρχές επιβολής του νόμου και στις δικαστικές αρχές (άρθρο 15 παράγραφος 2). Η αναφορά αποτελεί συχνά το σημείο εκκίνησης ποινικών ερευνών (αιτιολογική σκέψη 27).

Τέλος, τα άρθρα 16 και 17 της οδηγίας αφορούν την **παροχή συνδρομής και στήριξης στα θύματα** και την **πρόληψη**, αντίστοιχα.

1.2 Σκοπός και μεθοδολογία της έκθεσης

Σύμφωνα με το άρθρο 20 της οδηγίας, τα κράτη μέλη πρέπει να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την οδηγία έως την 31η Μαΐου 2021 και να τις κοινοποιήσουν στην Επιτροπή.

Η παρούσα έκθεση ανταποκρίνεται στην απαίτηση του άρθρου 21 της οδηγίας, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, με την οποία αξιολογείται αν τα κράτη μέλη έχουν λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθούν με την οδηγία. Η έκθεση —η οποία είναι η πρώτη βάσει του άρθρου 21— παρέχει επισκόπηση των κύριων μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο που έλαβαν τα κράτη μέλη.

Η διαδικασία μεταφοράς της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών περιλάμβανε τη συλλογή πληροφοριών για τα σχετικά νομοθετικά και διοικητικά μέτρα, την ανάλυσή τους, την κατάρτιση νέας νομοθεσίας ή —στις περισσότερες περιπτώσεις— την τροποποίηση των υφιστάμενων πράξεων, την παρακολούθηση μέχρι την έκδοσή τους και τέλος την υποβολή έκθεσης στην Επιτροπή.

Έως την ημερομηνία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο (31η Μαΐου 2021), 9 κράτη μέλη είχαν ενημερώσει την Επιτροπή ότι είχαν ολοκληρώσει τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο και είχαν κοινοποιήσει τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο που είχαν λάβει. Τον Ιούλιο του 2021 η Επιτροπή κίνησε διαδικασίες επί παραβάσει για μη κοινοποίηση των εθνικών μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο κατά των υπόλοιπων 16 κρατών μελών: BE, BG, CZ, EL, ES, HR, IT, CY, LV, LU, MT, AT, PL, PT, RO και SI[8]. Έκτοτε, παρόλο που 15 κράτη μέλη κοινοποίησαν τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο που έχουν λάβει, από τις 30 Απριλίου 2023 εξακολουθεί να εκκρεμεί διαδικασία επί παραβάσει για μη κοινοποίηση των εθνικών μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο κατά της BG[9].

Η περιγραφή και η ανάλυση στην παρούσα έκθεση βασίζονται στις πληροφορίες σχετικά με τα εθνικά μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο που υπέβαλαν τα κράτη μέλη έως τις 31 Ιανουαρίου 2023. Οι κοινοποιήσεις που παρελήφθησαν μετά την εν λόγω ημερομηνία δεν έχουν ληφθεί

[8]Στο παρόν έγγραφο, τα κράτη μέλη αναφέρονται με τις συντομογραφίες τους σύμφωνα με τους εξής κανόνες: http://publications.europa.eu/code/el/el-5000600.htm.

[9]Πληροφορίες σχετικά με τις αποφάσεις της Επιτροπής για τις διαδικασίες επί παραβάσει είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/screen/home?lang_code=el.

υπόψη. Συνεκτιμήθηκαν όλα τα κοινοποιηθέντα μέτρα που αφορούν την εθνική νομοθεσία, καθώς και οι αποφάσεις δικαστηρίων και, κατά περίπτωση, η κοινή νομική θεωρία. Επίσης, κατά τη διάρκεια της ανάλυσης, η Επιτροπή επικοινώνησε άμεσα με τα κράτη μέλη, όπου κρίθηκε αναγκαίο, προκειμένου να λάβει επιπρόσθετες πληροφορίες ή διευκρινίσεις. Όλες οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν λήφθηκαν υπόψη για την ανάλυση.

Πέραν των ζητημάτων που αναφέρονται στην παρούσα έκθεση, ενδέχεται να υπάρχουν περαιτέρω προκλήσεις σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, καθώς και άλλες διατάξεις που δεν αναφέρθηκαν στην Επιτροπή ή μελλοντικές νομοθετικές και μη νομοθετικές εξελίξεις. Ως εκ τούτου, η παρούσα έκθεση δεν εμποδίζει την Επιτροπή να αξιολογήσει περαιτέρω ορισμένες διατάξεις και να συνεχίσει να στηρίζει τα κράτη μέλη στη διαδικασία μεταφοράς και εφαρμογής της οδηγίας.

2. Μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο

2.1 Νομικοί ορισμοί

Το άρθρο 2 παρέχει τους ορισμούς των κύριων όρων που χρησιμοποιούνται στην οδηγία, και συγκεκριμένα τους εξής: μέσα πληρωμής πλην των μετρητών· προστατευμένος μηχανισμός, αντικείμενο ή αρχείο· ψηφιακό μέσο συναλλαγής· εικονικό νόμισμα· σύστημα πληροφοριών· ηλεκτρονικά δεδομένα· νομικό πρόσωπο.

Τα κράτη μέλη έχουν εν γένει μεταφέρει τους ορισμούς στο εθνικό τους δίκαιο βάσει νόμων προγενέστερων της οδηγίας ή εκδοθέντων μετά την έναρξη ισχύος της. Σε ορισμένες περιπτώσεις, παρόλο που δεν υπάρχουν διατάξεις που να περιέχουν συγκεκριμένα ορισμούς, τα αδικήματα μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο μέσω γενικών διατάξεων του ποινικού κώδικα που έχουν ευρύτερο πεδίο εφαρμογής, π.χ. διατάξεων για την κλοπή. Ως εκ τούτου, η μη κοινοποίηση της κατά γράμμα μεταφοράς του ορισμού στο εθνικό δίκαιο δεν υποδηλώνει κατ' ανάγκη έλλειψη πληρότητας ή μη συμμόρφωση.

Επιπλέον, αρκετοί από τους ορισμούς παραπέμπουν σε ορισμούς που περιλαμβάνονται σε άλλες οδηγίες.

α) Μέσα πληρωμής πλην των μετρητών

Η αξιολόγηση αποκάλυψε τουλάχιστον μία περίπτωση ελλιπούς μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο, δεδομένου ότι ο ορισμός που αναφέρεται στην απόφαση-πλαίσιο 2001/413/ΔΕΥ του Συμβουλίου δεν είχε επικαιροποιηθεί. Κατά συνέπεια, αναφέρεται μόνο σε υλικά μέσα πληρωμής και δεν καλύπτει «προστατευμένο μηχανισμό, αντικείμενο ή αρχείο, ή συνδυασμό τους», όπως προβλέπει ο ορισμός της οδηγίας.

β) Προστατευμένος μηχανισμός, αντικείμενο ή αρχείο

Αρκετά κράτη μέλη δεν έχουν μεταφέρει τον ορισμό αυτό στο εθνικό τους δίκαιο (BG, CZ, EE, ES, FI, HR, LT, NL, PL, PT, RO, SI). Η περίπτωση αυτή δεν θεωρείται κατ' ανάγκη μη συμμόρφωση, δεδομένου ότι, συνήθως, η έννοια είναι αυτονόητη ή μπορεί να συναχθεί από τη διατύπωση του ορισμού του μέσου πληρωμής πλην των μετρητών. Σε ορισμένες χώρες, η έννοια εξηγείται σε προπαρασκευαστικές εργασίες.

γ) Ψηφιακό μέσο πληρωμής και εικονικό νόμισμα

Οι δύο αυτοί ορισμοί βρίσκονται στο επίκεντρο της οδηγίας 2019/713, κύριος στόχος της οποίας ήταν να αντιμετωπιστεί το γεγονός ότι η απόφαση-πλαίσιο 2001/413/ΔΕΥ δεν αντικατόπτριζε πλέον την τρέχουσα πραγματικότητα και δεν αντιμετώπισε επαρκώς τις νέες προκλήσεις και τις τεχνολογικές εξελίξεις, όπως τα εικονικά νομίσματα και οι πληρωμές μέσω κινητών συσκευών, οι οποίες έπρεπε να συμπεριληφθούν προκειμένου να διασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη απάντηση στο φαινόμενο και να καλυφθούν ακούσια κενά στην ποινικοποίηση.

Το κύριο ζήτημα που ανέκυψε κατά τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο είναι η κάλυψη του εικονικού νομίσματος, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο δ) της οδηγίας. Παρόλο που το ηλεκτρονικό χρήμα ορίζεται σε όλα τα κράτη μέλη, συχνά ως αποτέλεσμα της μεταφοράς στα εθνικά δίκαια της οδηγίας για το ηλεκτρονικό χρήμα[10], ο ορισμός και η κάλυψη του εικονικού χρήματος δεν είναι πάντοτε απλός.

[10] Οδηγία 2009/110/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού

χρήματος, την τροποποίηση των οδηγιών 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ και την κατάργηση της οδηγίας 2000/46/ΕΚ (ΕΕ L 267 της 10.10.2009).

Στην HU, τα εικονικά νομίσματα θεωρούνται περιουσιακά στοιχεία και ηλεκτρονικά δεδομένα και μπορούν να υπόκεινται σε δήμευση και κατάσχεση. Ομοίως, στην PL, το εικονικό νόμισμα δεν ορίζεται στη νομοθεσία και υπάρχει κάποιος βαθμός αβεβαιότητας ως προς το αν θα καλύπτεται από τα διάφορα αδικήματα που σχετίζονται με τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, μολονότι ορισμένοι συγγραφείς θεωρούν ότι το εικονικό νόμισμα θα μπορούσε να εμπίπτει στις διατάξεις του ποινικού κώδικα που διέπουν αδικήματα τα οποία σχετίζονται με πληροφορίες, φορείς δεδομένων ή δεδομένα πληροφοριών.

Πολλά κράτη μέλη έχουν μεταφέρει τους ορισμούς αυτούς στο εθνικό τους δίκαιο μέσω δημοσιονομικών κανόνων και όχι στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, LT, LU, LV, SI). Ωστόσο, δεν υπάρχει σε όλες αυτές τις περιπτώσεις παραπομπή στις σχετικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας που ορίζει τα αδικήματα. Τέλος, σε τρία κράτη μέλη (IT, MT, RO), αμφότεροι οι ορισμοί έχουν μεταφερθεί στον ποινικό κώδικα.

δ) Σύστημα πληροφοριών

Το άρθρο 2 στοιχείο ε) ορίζει το «σύστημα πληροφοριών» με παραπομπή στο άρθρο 2 στοιχείο α) της οδηγίας 2013/40/ΕΕ. Όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει τον ορισμό στο εθνικό τους δίκαιο σύμφωνα με την οδηγία.

ε) Ηλεκτρονικά δεδομένα

Τα ηλεκτρονικά δεδομένα ορίζονται στο άρθρο 2 στοιχείο στ) με παραπομπή στο άρθρο 2 στοιχείο β) της οδηγίας 2013/40/ΕΕ. Όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει το άρθρο 2 στοιχείο στ) στο εθνικό τους δίκαιο σύμφωνα με την οδηγία.

στ) Νομικό πρόσωπο

Τέλος, το άρθρο 2 στοιχείο ζ) ορίζει το «νομικό πρόσωπο». Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει τον όρο αυτό στη νομοθεσία τους, με μόνη εξαίρεση τη SE, η οποία δεν προβλέπει ορισμό του «νομικού προσώπου». Ο πλησιέστερος όρος που χρησιμοποιείται για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο είναι ο όρος «επιχείρηση». Ο όρος αυτός δεν ορίζεται σε κανένα νομικό κείμενο, ούτε στη θεωρία ούτε στη νομολογία.

2.2 Συγκεκριμένα ποινικά αδικήματα

α) Δόλια χρήση των μέσων πληρωμής πλην των μετρητών

Σύμφωνα με το άρθρο 3 στοιχείο α) της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι, όταν τελείται εκ προθέσεως, η δόλια χρήση κλεμμένου ή άλλως παρανόμως ιδιοποιημένου ή αποκτηθέντος μέσου πληρωμής πλην των μετρητών τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα.

25 κράτη μέλη μετέφεραν το άρθρο 3 στοιχείο α) της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο. Από τις 25 χώρες, οι 14 μετέφεραν την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο μέσω ειδικής διάταξης σχετικά με τη δόλια χρήση μέσων πληρωμής πλην των μετρητών (AT, CY, ES, FI, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SE, SI, SK). Τα υπόλοιπα κράτη μέλη αναφέρθηκαν σε γενικότερα αδικήματα, όπως η απάτη και η ηλεκτρονική παραχάραξη, ή η απάτη που σχετίζεται με τα μέσα πληρωμής, συμπεριλαμβανομένων των μέσων πληρωμής πλην των μετρητών (BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FR, HR, LU, LV, PL, SE, SK).

Το δίκαιο της HR δεν αναφέρεται στη χρήση κλεμμένου ή άλλως παρανόμως ιδιοποιημένου μέσου πληρωμής· η διάταξη μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της HU αναφέρεται μόνο στα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής πλην των μετρητών.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 στοιχείο β) της οδηγίας, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι, όταν τελείται εκ προθέσεως, η δόλια χρήση πλαστού ή παραποιημένου μέσου πληρωμής πλην των μετρητών τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα.

Γενικά, το άρθρο 3 στοιχείο β) μεταφέρθηκε πλήρως στα εθνικά δίκαια.

Για τη μεταφορά της οδηγίας, 15 κράτη μέλη παραπέμπουν σε εθνικές διατάξεις σχετικά με τα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών (AT, CY, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SI), ενώ η εθνική νομοθεσία μεταφοράς σε δέκα κράτη μέλη καλύπτει γενικότερα αδικήματα, όπως η κλοπή ή η απάτη, ή αδικήματα που σχετίζονται με μέσα πληρωμής, αλλά όχι συγκεκριμένα με μέσα πλην των μετρητών (BE, BG, CZ, EL, FR, LU, LV, PL, SE, SK).

β) Αδικήματα που σχετίζονται με τη δόλια χρήση υλικών μέσων πληρωμής πλην των μετρητών

Σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι οι εκ προθέσεως πράξεις που παρατίθενται στα επιμέρους στοιχεία του εν λόγω άρθρου τιμωρούνται ως ποινικά αδικήματα. Στα στοιχεία περιλαμβάνονται η κλοπή ή άλλη παράνομη ιδιοποίηση υλικού μέσου πληρωμής πλην των μετρητών [στοιχείο α)]· η δόλια πλαστογράφηση ή παραποίηση υλικού μέσου πληρωμής πλην των μετρητών [στοιχείο β)]· η κατοχή κλεμμένου ή άλλως παρανόμως ιδιοποιημένου ή πλαστού ή παραποιημένου υλικού μέσου πληρωμής πλην των μετρητών για δόλια χρήση [στοιχείο γ)]· η προμήθεια για ιδία χρήση ή για λογαριασμό άλλου, συμπεριλαμβανομένης της αποδοχής, ιδιοποίησης, αγοράς, μεταβίβασης, εισαγωγής, εξαγωγής, πώλησης, μεταφοράς ή διανομής κλεμμένου, πλαστού ή παραποιημένου υλικού μέσου πληρωμής πλην των μετρητών για δόλια χρήση [στοιχείο δ)].

Παρόλο που το άρθρο 4 φαίνεται σε μεγάλο βαθμό να έχει μεταφερθεί σχεδόν κατά γράμμα, σε ορισμένες περιπτώσεις η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο εγείρει ερωτήματα όσον αφορά τις συγκεκριμένες πράξεις προμήθειας για ιδία χρήση ή για λογαριασμό άλλου, κλεμμένου, πλαστού ή παραποιημένου υλικού μέσου πληρωμής πλην των μετρητών για δόλια χρήση.

γ) Αδικήματα που σχετίζονται με τη δόλια χρήση άυλων μέσων πληρωμής πλην των μετρητών

Το άρθρο 5 της οδηγίας ποινικοποιεί πράξεις που συνδέονται με τη δόλια χρήση άυλων μέσων πληρωμής πλην των μετρητών. Από την ανάλυση διαπιστώθηκε ότι το άρθρο αυτό δεν φαίνεται να έχει δημιουργήσει προκλήσεις όσον αφορά τη μεταφορά του στα εθνικά δίκαια. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η εθνική διάταξη ισχύει τόσο για τα υλικά όσο και για τα άυλα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών. Περίπου τα μισά κράτη μέλη έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 5 της οδηγίας μέσω γενικότερων διατάξεων (BE, BG, DE, EE, FI, HR, FR, LV, PL, SE, SK), εκ των οποίων περισσότερα από τα μισά το έχουν μεταφέρει μέσω διάταξης που αφορά ειδικά τη δόλια χρήση μέσων πληρωμής πλην των μετρητών (AT, CY, CZ, EL, ES, HU, IT, LT, LU, NL, PT, RO, SI).

δ) Απάτη συνδεόμενη με τα συστήματα πληροφοριών

Το άρθρο 6 της οδηγίας υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι η άμεση ή έμμεση διενέργεια μεταφοράς χρημάτων, νομισματικής αξίας ή εικονικών νομισμάτων και, κατά συνέπεια, η πρόκληση παράνομης απώλειας περιουσίας άλλου προσώπου, με σκοπό την αποκόμιση παράνομου οφέλους για τον δράστη ή για τρίτους, τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα, όταν τελείται εκ προθέσεως, χωρίς δικαίωμα, με την παρεμπόδιση της λειτουργίας συστήματος πληροφοριών ή την παρεμβολή σε αυτήν [άρθρο 6 στοιχείο α)]· ή χωρίς δικαίωμα, με την εισαγωγή, αλλοίωση, διαγραφή, μετάδοση ή εξάλειψη ηλεκτρονικών δεδομένων [άρθρο 6 στοιχείο β)]. Όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 6.

ε) Μέσα χρησιμοποιούμενα για την τέλεση αδικημάτων

Το άρθρο 7 της οδηγίας απαιτεί από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η διαδικασία παραγωγής, προμήθειας για ιδία χρήση ή για λογαριασμό άλλου, ή η διάθεση μηχανισμού ή μέσου, ηλεκτρονικών δεδομένων ή άλλων μέσων πρωτίστως σχεδιασμένων ή ειδικά προσαρμοσμένων για τους σκοπούς της τέλεσης οποιουδήποτε από τα αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 4 στοιχεία α) και β), στο άρθρο 5 στοιχεία α) και β) ή στο άρθρο 6, τουλάχιστον όταν τελείται με πρόθεση να χρησιμοποιηθούν τα μέσα αυτά, τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα.

Η συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 7 της οδηγίας (AT, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LV, NL, RO, SE, SI, SK).

Έξι χώρες έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 7 της οδηγίας μέσω διατάξεων, οι οποίες παραπέμπουν σε ευρύτερες διατάξεις, είτε σχετικά με γενικά αδικήματα όπως η κλοπή, είτε σχετικά με χρηματοοικονομικά μέσα και μέσα πληρωμών (BG, FI, FR, LV, SE, SK). 17 χώρες το έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο μέσω ειδικής διάταξης σχετικά με τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την τέλεση των διαφόρων αδικημάτων της οδηγίας που σχετίζονται με υλικά ή άυλα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών (AT, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, IT, LT, LU, MT, NL, PL, RO, SI).

Πέντε κράτη μέλη φαίνεται ότι αντιμετώπισαν προκλήσεις όσον αφορά τη μεταφορά του εν λόγω άρθρου στο εθνικό τους δίκαιο (BE, BG, HU, PL, PT).

2.3 Γενικοί κανόνες για τα σχετικά αδικήματα

α) Ηθική αυτουργία, υποβοήθηση και συνέργεια· απόπειρα

Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 1 της οδηγίας, τα κράτη πρέπει να διασφαλίσουν ότι η ηθική αυτουργία ή η υποβοήθηση και η συνέργεια σε αδίκημα που αναφέρεται στα άρθρα 3 έως 7 τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει αυτήν τη διάταξη στο εθνικό τους δίκαιο. Η συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών έχει μεταφέρει την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο μέσω προϋπάρχοντος άρθρου σχετικά με την ηθική αυτουργία, την υποβοήθηση και τη συνέργεια εν γένει (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK). Ωστόσο, δύο κράτη μέλη αποφάσισαν να θεσπίσουν νέα διάταξη, η οποία εφαρμόζεται αποκλειστικά στο πλαίσιο των αδικημάτων της οδηγίας (CY, MT).

Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2 πρώτη περίοδος της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίσουν ότι η απόπειρα διάπραξης αδικήματος που αναφέρεται στο άρθρο 3, στο άρθρο 4 στοιχείο α), β) ή δ), στο άρθρο 5 στοιχείο α) ή β) ή στο άρθρο 6 τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα. Όλα τα κράτη μέλη φαίνεται να έχουν μεταφέρει πλήρως την εν λόγω διάταξη στο εθνικό τους δίκαιο, με εξαίρεση το BE, το LU και τη SI.

Και σε αυτήν την περίπτωση, η πλειονότητα των κρατών μελών έχει μεταφέρει την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο μέσω προϋπάρχουσας διάταξης που ισχύει για την απόπειρα εν γένει (AT, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE, SK). Τα υπόλοιπα κράτη μέλη την έχουν συμπεριλάβει σε ειδικό μέτρο μεταφοράς (CY, DE, FI, MT, RO).

Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι τουλάχιστον η απόπειρα δόλιας προμήθειας παρανόμως αποκτηθέντος, πλαστογραφημένου ή παραποιημένου άυλου μέσου πληρωμής πλην των μετρητών για ίδια χρήση ή για λογαριασμό άλλου [άρθρο 5 στοιχείο δ)] τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα (άρθρο 8 παράγραφος 2 δεύτερη περίοδος).

Η αξιολόγηση αποκάλυψε ότι, σε δύο κράτη μέλη (HR, SI), η ποινικοποίηση της απόπειρας μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς που δεν προβλέπονται στην οδηγία.

Όλα τα υπόλοιπα κράτη μέλη μετέφεραν στο εθνικό τους δίκαιο τις σχετικές διατάξεις της οδηγίας. Το έπραξαν είτε μέσω άρθρου σχετικά με την απόπειρα εν γένει (AT, BE, BG, CZ, IT, EE, EL, ES, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK), είτε μέσω ειδικού μέτρου μεταφοράς (CY, DE, FI, MT, RO).

β) Ποινές

Το άρθρο 9 ορίζει ότι τα αδικήματα των άρθρων 3 έως 8 τιμωρούνται με ουσιαστικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις και προβλέπει μέγιστη ποινή φυλάκισης για τα διάφορα αδικήματα.

Μολονότι τα κράτη μέλη έχουν εν γένει μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 9 της οδηγίας, στο πλαίσιο της αξιολόγησης εντοπίστηκαν πιθανά ζητήματα σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του ορισμού όσον αφορά το άρθρο 9 παράγραφος 2 στην HR, και το άρθρο 9 παράγραφος 6 στο BE, την CZ, την HR και την HU.

Η σύγκριση των ποινών που επιβάλλουν τα κράτη μέλη για τα διάφορα αδικήματα είναι περίπλοκη, διότι τα τελευταία καλύπτονται τόσο από γενικές όσο και από ειδικές διατάξεις. Κατά τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο μέσω διατάξεων για γενικά αδικήματα, τα κράτη μέλη βασίστηκαν σε διάφορες εθνικές διατάξεις για να ποινικοποιήσουν μία από τις πράξεις που απαγορεύονται από την οδηγία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή πολλών μέγιστων ποινών για το συγκεκριμένο αδίκημα και συνεπάγεται ότι η πραγματική μέγιστη κύρωση θα εξαρτηθεί από κάθε ειδική περίπτωση, από την προσέγγιση που ακολουθούν τα δικαστήρια και από τους εθνικούς κανόνες για τη σώρευση των κυρώσεων. Για παράδειγμα, στην PL, κατά κανόνα μία πράξη μπορεί να συνιστά μόνο ένα αδίκημα. Σε περίπτωση που μια πράξη έχει χαρακτηριστικά δύο ή περισσότερων διατάξεων του ποινικού δικαίου, το δικαστήριο πρέπει να επιλέξει ένα συγκεκριμένο αδίκημα. Αντιθέτως, στη BG, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το ειδικό μέρος του ποινικού κώδικα προβλέπει την σωρευτική επιβολή δύο ή περισσότερων ποινών για συγκεκριμένο αδίκημα, το δικαστήριο καθορίζει την έκταση κάθε ποινής κατά τρόπο ώστε το ποσό να συνάδει με τους γενικούς σκοπούς της ποινής.

Επιπλέον, οι διατάξεις μπορούν να περιέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις οι οποίες ενδέχεται να αυξήσουν το ανώτατο όριο και να οδηγήσουν σε αύξηση των κυρώσεων. Ως εκ τούτου, η μέγιστη ποινή εξαρτάται από τον τρόπο τέλεσης του αδικήματος. Για παράδειγμα, η γενική διάταξη σχετικά με την υπεξαίρεση στην HR επισύρει μέγιστη ποινή φυλάκισης πέντε ετών. Ωστόσο, εάν ο δράστης προβεί σε χρήση βίας, η μέγιστη ποινή είναι 10 έτη και εάν η πράξη επέφερε σημαντικό υλικό όφελος, ο δράστης αντιμετωπίζει έως και 12 έτη φυλάκισης. Στη DE, η παραποίηση υλικών μέσων πληρωμής πλην των μετρητών επισύρει μέγιστη ποινή φυλάκισης πέντε ετών. Ωστόσο, εάν ο δράστης ενήργησε με εμπορικό σκοπό, το ανώτατο όριο της ποινής θα ανέλθει σε 10 έτη.

Από την αξιολόγηση προέκυψε επίσης ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα όρια που προβλέπονται στην εθνική νομοθεσία είναι αυστηρότερα από εκείνα που ορίζονται στην οδηγία. Οι διαφορές μπορεί να είναι σημαντικές: η παραχάραξη και κιβδηλεία χρημάτων τιμωρείται με έως 15 έτη στη BG και το LU και έως 25 έτη στην PL. Μόνο δύο κράτη μέλη προβλέπουν τις ίδιες (ή σχεδόν ίδιες) μέγιστες ποινές με εκείνες της οδηγίας (AT, MT).

γ) Ευθύνη νομικών προσώπων

Από την αξιολόγηση προέκυψε ότι 16 κράτη μέλη έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 10 της οδηγίας μέσω μιας ήδη υφιστάμενης γενικής διάταξης του οικείου ποινικού κώδικα (AT, CZ, BE, BG, DE, EE, ES, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PT, RO, SE), ενώ εννέα κράτη μέλη το έχουν μεταφέρει μέσω νόμου ειδικά για την ευθύνη των νομικών προσώπων στο πλαίσιο της οδηγίας (CY, EL, FI, IT, LT, MT, PL, SI, SK).

δ) Κυρώσεις για τα νομικά πρόσωπα

Το άρθρο 11 της οδηγίας απαιτεί από τα κράτη μέλη να επιβάλλουν ουσιαστικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις με τη μορφή χρηματικών ποινών ποινικής ή μη ποινικής φύσεως και για τα νομικά πρόσωπα. Όλα τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει τέτοιες κυρώσεις.

Το άρθρο 11 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν διάφορες ειδικές κυρώσεις για τα νομικά πρόσωπα, όπως ο αποκλεισμός από δημόσιες παροχές ή η δικαστική εκκαθάριση. Έξι κράτη μέλη δεν χρησιμοποίησαν καθόλου τη δυνατότητα που προβλέπεται στο άρθρο 11 της οδηγίας (AT, BG, EE, FI, NL, SE). Οι υπόλοιπες 19 χώρες έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο είτε το σύνολο του άρθρου 11 είτε τμήματα αυτού (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SI, SK).

ε) Δικαιοδοσία

Το άρθρο αυτό, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεμελιώνουν δικαιοδοσία για αδικήματα που διαπράττονται στο έδαφός τους ή από υπήκοο, μεταφέρεται στις γενικές διατάξεις του εθνικού ποινικού κώδικα ή του κώδικα ποινικής δικονομίας σε όλα τα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η αρχή της εδαφικότητας και η αρχή της ενεργού ιθαγένειας έχουν γενική εφαρμογή και δεν αφορούν ειδικά τα αδικήματα που ρυθμίζει η συγκεκριμένη οδηγία. Επιπλέον, το άρθρο 12 μεταφέρθηκε επίσης από την CY στον εθνικό νόμο περί της καταπολέμησης της απάτης και της πλαστογραφίας μέσων πληρωμής πλην των μετρητών, και από την PT στον νόμο για την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος.

Όλα τα κράτη μέλη μετέφεραν στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχεία α) και β).

Το άρθρο 12 παράγραφος 3 παρέχει τη δυνατότητα σε κάθε κράτος μέλος να θεμελιώσει δικαιοδοσία ως προς ένα από τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8, το οποίο διαπράττεται εκτός του εδάφους του, μεταξύ άλλων, όταν α) το αδίκημα διαπράττεται από πρόσωπο που έχει τη συνήθη διαμονή του στο έδαφός του· β) το αδίκημα διαπράττεται προς όφελος νομικού προσώπου εγκατεστημένου στο έδαφός του· ή γ) το αδίκημα διαπράττεται εις βάρος ενός εκ των υπηκόων του ή προσώπου που έχει τη συνήθη διαμονή του στο έδαφός του. Δεκατέσσερα κράτη μέλη (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, LT, LV, MT, NL, SE, SK) αξιοποίησαν τη δυνατότητα που προβλέπεται στο άρθρο 12 παράγραφος 3 στοιχείο α)· 12 κράτη μέλη (BE, CY, CZ, EL, FI, LV, MT, NL, PL, PT, SI, SK) μετέφεραν στο εθνικό τους δίκαιο το άρθρο 12 παράγραφος 3 στοιχείο β)· και 16 κράτη μέλη (AT, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, LV, MT, RO, SE, SI) έχουν διευρύνει τη δικαιοδοσία τους σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 3 στοιχείο γ). Όσον αφορά το εν λόγω στοιχείο γ), στις BG, DE, EE, HU, RO και SI έχει θεμελιωθεί δικαιοδοσία ως προς αδίκημα το οποίο διαπράττεται εκτός του εδάφους τους, όταν αυτό διαπράττεται (μόνο) εις βάρος ενός εκ των υπηκόων τους — παραλείποντας συνεπώς τα πρόσωπα που έχουν τη συνήθη διαμονή τους στο έδαφός τους. Η AT προβλέπει τη δίωξη από το αυστριακό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης για αδικήματα που διαπράττονται στο εξωτερικό, εάν ο δράστης και το θύμα είναι Αυστριακοί. Οι CY, CZ, EL, FI, LV και MT αξιοποίησαν και τις τρεις προαιρετικές διατάξεις που ορίζονται στο άρθρο 12 παράγραφος 3.

2.4 Επιχειρησιακά ζητήματα

α) Αποτελεσματικές έρευνες και συνεργασία

Σε όλα τα κράτη μέλη, τα εργαλεία έρευνας για την έρευνα και τη δίωξη των αδικημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 δεν περιλαμβάνονται ρητά στη νομοθεσία για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, αλλά σε γενικότερη νομοθεσία, όπως οι κώδικες ποινικής δικονομίας. Κατά κανόνα, η δυνατότητα χρήσης ενός εργαλείου έρευνας σε μια συγκεκριμένη υπόθεση σχετίζεται με την κύρωση που προβλέπεται για το σχετικό αδίκημα· ως εκ τούτου, όπως αναφέρεται ήδη στη διάταξη της οδηγίας, τα εργαλεία έρευνας που χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος ή σε άλλες περιπτώσεις σοβαρών εγκλημάτων θα είναι επίσης διαθέσιμα για την έρευνα και τη δίωξη των αδικημάτων που προβλέπονται στη συγκεκριμένη οδηγία. Ο εξαιρετικός χαρακτήρας ορισμένων εργαλείων έρευνας και η ανάγκη αναλογικότητας με το αδίκημα περιλαμβάνονται συχνότερα στις σχετικές νομικές διατάξεις και/ή στο Σύνταγμα.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 της οδηγίας, οι πληροφορίες σχετικά με τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 πρέπει να περιέρχονται σε γνώση των αρχών έρευνας ή δίωξης των εν λόγω αδικημάτων χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Εν ολίγοις, οι αρχές επιβολής του νόμου και οι λοιπές αρμόδιες αρχές θα πρέπει να έχουν έγκαιρη πρόσβαση στις πληροφορίες που χρειάζονται ώστε να ερευνούν και να διώκουν τα αδικήματα που αναφέρονται στη συγκεκριμένη οδηγία (αιτιολογική σκέψη 22). Ο κώδικας ποινικής δικονομίας προβλέπει συχνά διάφορα συστήματα αναφοράς ώστε να είναι δυνατή η αποτελεσματική και ταχεία αναφορά των ποινικών αδικημάτων (κατά την έννοια των άρθρων 3 έως 8 της οδηγίας). Τα εν λόγω συστήματα αναφοράς περιλαμβάνουν: καθήκον αναφοράς δημόσιων φορέων και αρχών· σύστημα καταγγελίας δυσλειτουργιών· διαδικασία υποβολής καταγγελιών· υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών να αναφέρουν σοβαρά συμβάντα όσον αφορά τη λειτουργία ή την ασφάλεια· και το δικαίωμα των ιδιωτών να αναφέρουν περιστατικά. Επιπλέον, ορισμένοι ειδικότεροι νόμοι μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι αναφορές συμβάντων που αφορούν την ασφάλεια (συμπεριλαμβανομένων αναφορών για σοβαρές εγκληματικές πράξεις, όπως μη εξουσιοδοτημένη απόκτηση, παραποίηση και αλλοίωση μέσου πληρωμής) αναφέρονται στις αρμόδιες αρχές το συντομότερο δυνατόν. Τέτοιοι νόμοι αναφέρθηκαν από τις AT, CZ, LT, FI, MT και PT.

Η προϋπόθεση σύμφωνα με την οποία οι διαβιβαζόμενες πληροφορίες πρέπει να «περιέρχονται σε γνώση των αρμόδιων αρχών χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση», συχνά δεν μεταφέρεται ρητά στο εθνικό δίκαιο.

β) Ανταλλαγή πληροφοριών

Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου για την έρευνα και τη δίωξη εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 της οδηγίας, μπορεί να διευκολυνθεί μέσω επιχειρησιακών σημείων επαφής (αιτιολογική σκέψη 26). Το άρθρο 14 παράγραφος 1 πρώτη περίοδος της οδηγίας διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη καθορίζουν πράγματι τα εν λόγω σημεία επαφής και ότι αυτά είναι διαθέσιμα σε εικοσιτετράωρη βάση και τις επτά ημέρες της εβδομάδας. Επιπλέον, η δεύτερη περίοδος υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διαθέτουν διαδικασίες για την ταχεία διεκπεραίωση των επειγουσών αιτήσεων συνδρομής και να παρέχουν απάντηση εντός οκτώ ωρών, δηλώνοντας τουλάχιστον εάν θα ικανοποιήσουν το αίτημα, καθώς και τη μορφή αυτής της απάντησης και τον εκτιμώμενο χρόνο εντός του οποίου θα αποσταλεί.

Τα ακόλουθα κράτη μέλη αποφάσισαν να αξιοποιήσουν ένα υφιστάμενο επιχειρησιακό σημείο επαφής για τους σκοπούς που περιγράφονται στη συγκεκριμένη οδηγία: AT, BE, CY, EE, EL, ES, FR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE.

Στον πίνακα 1 παρέχεται επισκόπηση των καθορισμένων σημείων επαφής. Δεν εντοπίστηκαν σημεία επαφής στις εξής χώρες: BG, CZ, LU, SI, HR.

Πίνακας 1 — Επιχειρησιακά σημεία επαφής

ΚΜ	Σημείο επαφής	ΚΜ	Σημείο επαφής
AT	Ομοσπονδιακή Αστυνομία Δίωξης του Εγκλήματος	**EST**	Υπουργείο Δικαιοσύνης
BE	Αστυνομική Διεύθυνση Επιχειρησιακής Πληροφόρησης	**FI**	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
BG	Ά.Α.	**FR**	Τμήμα διεθνών σχέσεων της Κεντρικής Διεύθυνσης Δικαστικής Αστυνομίας
CY	Αστυνομία Κύπρου	**HR**	Ά.Α.
CZ	Ά.Α.	**HU**	Κέντρο διεθνούς συνεργασίας επί ποινικών υποθέσεων (NEBEK)

DE	16 Κρατικές αστυνομικές υπηρεσίες δίωξης του εγκλήματος και μία ομοσπονδιακή αστυνομία δίωξης του εγκλήματος — Κεντρικά σημεία επαφής για το κυβερνοέγκλημα	**MT**	Αστυνομία της Μάλτας
EL	Ελληνική Αστυνομία (Διεύθυνση Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας)	**ES**	Μονάδα συντονισμού καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (ECC)
IT	Αίθουσα διεθνών επιχειρήσεων της Υπηρεσίας Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας	**NL**	Εθνικό Κέντρο Διεθνούς Νομικής Συνδρομής (LIRC)
LT	2η διεύθυνση του Συμβουλίου Διοίκησης Δυνάμεων της Αστυνομίας του Υπουργείου Εσωτερικών της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και του Συμβουλίου Διεθνών Σχέσεων της Λιθουανικής Αστυνομικής Υπηρεσίας Δίωξης του Εγκλήματος	**PL**	Γενική Αστυνομική Διεύθυνση
LV	Εθνική Αστυνομία	**PT**	Υπηρεσία δίωξης του εγκλήματος
RO	Τμήμα δίωξης και ποινικών ερευνών της Γενικής Εισαγγελίας	**SE**	Αστυνομικές αρχές
SI	Ά.Α.	**SK**	Αστυνομική Υπηρεσία Δίωξης του Εγκλήματος του προεδρείου των αστυνομικών δυνάμεων της Δημοκρατίας της Σλοβακίας

Το άρθρο 14 παράγραφος 1 δεύτερη περίοδος της οδηγίας έχει ουσιαστικά εφαρμοστεί σε ορισμένα κράτη μέλη. Δεν ήταν δυνατή η εύρεση πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόζονται σε επείγουσες αιτήσεις στις εξής χώρες: BE, BG, CZ, LV, RO, FR, HR, LU, NL, PL, SE, SK.

γ) Αναφορά του εγκλήματος

Τα κράτη μέλη υποχρεούνται επίσης να διαθέτουν κατάλληλους διαύλους αναφοράς. Τέτοιοι δίαυλοι για την αναφορά τυχόν υπονοιών για απάτη ή, γενικότερα, για την αναφορά ενδεχόμενων ποινικών αδικημάτων, μπορούν να προβλέπονται σε νομοθετικές πράξεις. Συχνά, τα κράτη μέλη θέσπισαν την αναφορά εγκλήματος ως υποχρέωση για ορισμένες κατηγορίες (φυσικών και νομικών) προσώπων (σε μεγάλο βαθμό σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2), ενώ στα θύματα και σε άλλους «παρευρισκομένους» παρέχεται η δυνατότητα (αλλά όχι η υποχρέωση) να προβούν σε αναφορά. Οι εν λόγω νομικές διατάξεις συμπληρώνονται συνήθως από πρακτικές εφαρμογές.

Σε όλα τα κράτη μέλη, μπορούν να υποβάλλονται γραπτές ή προφορικές αναφορές στην αστυνομία και/ή στις δικαστικές αρχές. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη έχουν παράσχει πρόσθετους διαύλους αναφοράς:

Η ομοσπονδιακή νομοθεσία της AT προβλέπει διάφορα συστήματα αναφοράς ώστε να είναι δυνατή η αποτελεσματική και ταχεία αναφορά των ποινικών αδικημάτων κατά την έννοια των άρθρων 3 έως 8 της οδηγίας: 1) το καθήκον αναφοράς δημόσιων φορέων και αρχών· 2) το σύστημα καταγγελίας δυσλειτουργιών της Εισαγγελίας Οικονομικών Υποθέσεων και Διαφθοράς· 3) το σύστημα καταγγελίας δυσλειτουργιών της αρχή εποπτείας της χρηματοπιστωτικής αγοράς· και 4) την υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών να αναφέρουν σοβαρά συμβάντα όσον αφορά τη λειτουργία ή την ασφάλεια. Έχει συσταθεί ειδική υπηρεσία αναφοράς για το κυβερνοέγκλημα στην Ομοσπονδιακή Αστυνομία Δίωξης του Εγκλήματος. Επιπλέον, το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών συνεργάζεται με το Ομοσπονδιακό Οικονομικό Επιμελητήριο. Ως εκ τούτου, πραγματοποιούνται διάφορες αποστολές ενημερωτικού υλικού και εκστρατείες, οι οποίες προτρέπουν και ενθαρρύνουν το κοινό να αναφέρει σχετικές παραβάσεις του νόμου.

Στο BE, το Υπουργείο Οικονομίας διαχειρίζεται ένα ενιαίο σημείο επαφής για τα θύματα απάτης, καταδολίευσης, εξαπάτησης και υπεξαίρεσης. Επιπλέον, έχει συσταθεί νομίμως ένας δίαυλος καταγγελίας δυσλειτουργιών, ο οποίος διατίθεται από την Αρχή Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών και Αγορών για όλες τις καταγγελίες που αφορούν πιστωτικά ή επενδυτικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Στην CY, η Αστυνομία Κύπρου, από κοινού με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου και την εθνική αρχή για την ασφάλεια δικτύων και συστημάτων πληροφοριών, ορίζονται επισήμως μέσω νομοθετικού μέτρου ως οι αρμόδιες εθνικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τη σύσταση κατάλληλων διαύλων αναφοράς και επικοινωνίας.

Το ποινικό δίκαιο της CZ υποχρεώνει τις κρατικές αρχές να υποβάλλουν αναφορές.

Στη DE, οι υπόχρεες οντότητες υποχρεούνται να αναφέρουν ύποπτες συναλλαγές χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Επιπλέον, θεσπίστηκαν μη νομοθετικά μέτρα σε ομοσπονδιακό επίπεδο, όπως μια θεσμοθετημένη σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για τον εντοπισμό, την πρόληψη, τη διερεύνηση ή τη δίωξη των αδικημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 της οδηγίας, καθώς και μια πλατφόρμα για την ανταλλαγή πληροφοριών.

Στην EL, εκτός από τους γενικούς διαύλους αναφοράς, η ελληνική κυβέρνηση έχει δημιουργήσει μια διαδικτυακή κρατική υπηρεσία στην οποία οι πολίτες μπορούν να υποβάλλουν απευθείας καταγγελίες για ποινικά αδικήματα που διαπράττονται ηλεκτρονικά. Επιπλέον, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι λοιποί πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών πρέπει να αναφέρουν στην Τράπεζα της Ελλάδος (η οποία είναι αρμόδια όσον αφορά τις εν λόγω καταγγελίες) κάθε περίπτωση απάτης, αμέσως μόλις τη διαπιστώσουν.

Στην ES, εκτός από τους γενικούς διαύλους αναφοράς αδικημάτων, η Τράπεζα της Ισπανίας παρέχει δίαυλο αναφοράς σε συνεργασία με το Εθνικό Ινστιτούτο Κυβερνοασφάλειας.

Η ιταλική νομοθεσία διασφαλίζει την έγκαιρη κοινοποίηση στον εισαγγελέα από τη δικαστική αστυνομία των εξελίξεων ενός αδικήματος, οι οποίες αποκτώνται με ιδία πρωτοβουλία ή κατόπιν καταγγελίας ή μήνυσης. Ενθαρρύνεται επίσης η ανταλλαγή πληροφοριών μέσω ψηφιακών πλατφορμών.

Η LT διαθέτει πολλαπλούς διαύλους για την αναφορά των αδικημάτων που προβλέπονται στα άρθρα 3 έως 8 της οδηγίας, μέσω ιστοσελίδας (e-Police Portal), μέσω του γενικού τηλεφωνικού αριθμού έκτακτης ανάγκης 112, αυτοπροσώπως, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μέσω γραπτού μηνύματος και μέσω της εφαρμογής e-Police για φορητές συσκευές, καθώς και με άλλα αυτόματα μέσα. Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και άλλες υπόχρεες οντότητες, η Τράπεζα της Λιθουανίας και η υπηρεσία για τη διερεύνηση του οικονομικού εγκλήματος υποχρεούνται να κοινοποιούν στις αρμόδιες αρχές επιβολής του νόμου εύλογες υπόνοιες για εγκληματικές και/ή άλλες παράνομες ενέργειες.

Στο LU, διατίθεται ένας ιστότοπος που εξηγεί τον τρόπο αναφοράς περιπτώσεων απάτης. Η Επιτροπή Ελέγχου του Χρηματοπιστωτικού Τομέα καθόρισε κατευθυντήριες γραμμές για τον εντοπισμό της οικονομικής απάτης, αλλά ζητεί επίσης από όλες τις επιχειρήσεις που τελούν υπό την εποπτεία της να αναφέρουν το συντομότερο δυνατόν τυχόν απάτες και συμβάντα που οφείλονται σε εξωτερικές ηλεκτρονικές επιθέσεις.

Στη RO, οι δημόσιοι υπάλληλοι και τα πρόσωπα που κατέχουν διευθυντικές θέσεις σε δημόσιες αρχές, τα πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος και τα πρόσωπα που ενεργούν στο πλαίσιο φορέων ελέγχου και εποπτείας υπέχουν υποχρέωση αναφοράς.

Στη SI υφίσταται υποχρέωση αναφοράς ποινικού αδικήματος για όλες τις κρατικές αρχές και οργανισμούς με δημόσια εξουσία.

Η πλατφόρμα Perceval στη FR, η οποία συστάθηκε με νομική πράξη, επιτρέπει στα θύματα να αναφέρουν περιπτώσεις απάτης και πλαστογραφίας με τραπεζικές κάρτες. Παρόμοια πλατφόρμα υπάρχει για αναφορές σχετικά με την εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, επιβάλλονται κυρώσεις σε οποιοδήποτε (φυσικό ή νομικό) πρόσωπο το οποίο δεν αποτρέπει με την άμεση δράση του ένα έγκλημα, και ως εκ τούτου γεννάται γενική υποχρέωση αναφοράς.

Στην HU, η υποχρέωση αναφοράς ποινικού αδικήματος προβλέπεται μόνο για τα μέλη της αρχής, τους δημόσιους λειτουργούς και τους επίσημους επαγγελματικούς φορείς. Στον ιστότοπό της, η Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας ενθαρρύνει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, υπό τη μορφή γνωμοδότησης, να αναφέρουν υπόνοιες για απάτη.

Στη MT, το εθνικό σημείο επαφής ενθαρρύνει κυρίως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, να αναφέρουν υπόνοιες για απάτη και πλαστογραφία μέσων πληρωμής πλην των μετρητών.

Στην PT, εκτός από τον νομίμως συσταθέντα δίαυλο καταγγελίας δυσλειτουργιών, υπάρχει ένα σύστημα αναφοράς κυβερνοεγκλημάτων «με ένα κλικ», όπου μπορείς κανείς να ακολουθήσει έναν σύνδεσμο που ανοίγει αμέσως ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου απευθυνόμενο στις αρμόδιες αρχές.

Στη SE, ορισμένα είδη εγκλημάτων, όπως η απάτη με πιστωτικές κάρτες, μπορούν επίσης να αναφέρονται μέσω της ηλεκτρονικής υπηρεσίας των αστυνομικών αρχών. Επίσης, οι συντελεστές τραπεζικών και χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων υποχρεούνται να αναφέρουν στις αστυνομικές αρχές ύποπτες δραστηριότητες που σχετίζονται με πιθανές περιπτώσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ή περιουσιακά στοιχεία που προκύπτουν με άλλο τρόπο από εγκληματική πράξη. Επιπλέον, διατηρείται συνεχής διάλογος μεταξύ των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων και του Εθνικού Κέντρου Καταπολέμησης της Απάτης των αστυνομικών αρχών.

Οι νομικές διατάξεις της SK προβλέπουν την υποχρέωση (και τις διαδικασίες) των δημόσιων αρχών και άλλων νομικών προσώπων να αναφέρουν αμέσως τα ποινικά αδικήματα στις αρχές επιβολής του νόμου. Υπάρχουν επίσης υποχρεώσεις αναφοράς σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες των υπόχρεων προσώπων και ειδικότερα των τραπεζών.

Εναλλακτικά, στις NL και την PL πραγματοποιήθηκαν μη νομοθετικές δράσεις για την εφαρμογή του άρθρου 15 της οδηγίας. Οι γραμμές των ολλανδικών αστυνομικών υπηρεσιών και ο δικτυακός τόπος της αστυνομίας παρέχουν τον κατάλληλο δίαυλο για την αναφορά περιπτώσεων απάτης που αφορούν μέσα πληρωμής πλην των μετρητών στις αρχές. Επιπλέον, η ολλανδική κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να ενθαρρύνει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και άλλα νομικά πρόσωπα να αναφέρουν κάθε υπόνοια για απάτη. Η προσπάθεια αυτή καταδεικνύεται, για παράδειγμα, από την ύπαρξη γραφείου εξυπηρέτησης για την οικονομική απάτη, το οποίο είναι εγκατεστημένο σε όλες τις αστυνομικές μονάδες των Κάτω Χωρών. Επίσης, τέσσερις μεγάλες τράπεζες και κάρτες ICS έχουν συνάψει σύμφωνο με την αστυνομία για την από κοινού καταπολέμηση της (τραπεζικής) απάτης και του ηλεκτρονικού «ψαρέματος». Στην PL, οι αναφορές εγκλημάτων γίνονται δεκτές από όλες τις αστυνομικές μονάδες σε εικοσιτετράωρη βάση και τις επτά ημέρες της εβδομάδας. Επιπλέον, λόγω της φύσης των εγκλημάτων που διαπράττονται με τη χρήση τεχνολογιών υπολογιστών, είναι δυνατή η απευθείας επικοινωνία μέσω εξειδικευμένης οργανωτικής μονάδας του αρχηγείου της αστυνομίας. Επιπλέον, προκειμένου να διασφαλιστεί η ταχύτερη δυνατή συνεργασία με τον τραπεζικό τομέα, δημιουργήθηκε δίαυλος συνεργασίας μεταξύ της Υπηρεσίας για την Καταπολέμηση του Κυβερνοεγκλήματος του αρχηγείου της αστυνομίας και του Κέντρου Τραπεζικής Ασφάλειας της ένωσης πολωνικών τραπεζών.

Το άρθρο 15 παράγραφος 2 της οδηγίας δεν έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των BG, EE, HR.

2.5 Παροχή στήριξης στα θύματα και πρόληψη

α) Παροχή συνδρομής και στήριξης στα θύματα

Το άρθρο 16 παράγραφος 1 της οδηγίας διασφαλίζει την παροχή συνδρομής και στήριξης σε φυσικά και νομικά πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αποτέλεσαν αντικείμενο υφαρπαγής. Τα μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής: α) την παροχή ειδικών πληροφοριών και συμβουλών σχετικά με την προστασία από τις αρνητικές συνέπειες του εν λόγω εγκλήματος, και β) την παροχή καταλόγου ειδικευμένων ιδρυμάτων που καλύπτουν διάφορες πτυχές του συνδεόμενου με την υποκλοπή ταυτότητας εγκλήματος και της στήριξης θυμάτων.

Στο ίδιο πνεύμα, τα νομικά πρόσωπα τα οποία είναι θύματα των αδικημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 της συγκεκριμένης οδηγίας θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με α) τις διαδικασίες υποβολής καταγγελιών, β) το δικαίωμα να λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την υπόθεση, γ) τις διαθέσιμες διαδικασίες υποβολής καταγγελίας εάν η αρμόδια αρχή δεν σέβεται τα δικαιώματα του θύματος στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, και δ) τα στοιχεία επαφής για λόγους επικοινωνίας σχετικά με την υπόθεσή τους (άρθρο 16 παράγραφος 3 της οδηγίας).

Ο κώδικας ποινικής δικονομίας των περισσότερων κρατών μελών περιέχει ρυθμίσεις για τα θύματα και τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων ειδικών διατάξεων σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων στην ενημέρωση και την παροχή συνδρομής κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, το δικαίωμα στην παροχή συμβουλών και το δικαίωμα υποβολής καταγγελίας. Οι διατάξεις που έχουν ήδη θεσπιστεί στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας συμπληρώνονται συχνά από έναν ειδικό νόμο για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Τα νομικά πρόσωπα υπάγονται συνήθως σε χωριστές νομικές διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ή αλλού. Επιπλέον, διάφορες ενημερωτικές εκστρατείες, φυλλάδια, ειδικευμένοι δικτυακοί τόποι, εγκύκλιοι κ.λπ. διατίθενται για την παροχή συνδρομής και στήριξης στα θύματα των αδικημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 της οδηγίας. Αυτό ισχύει για τις AT, BE (όσον αφορά το άρθρο 16 παράγραφος 1), CY, CZ, DE, IT, LT, LU (όσον αφορά το άρθρο 16 παράγραφος 1, LV (όσον αφορά το άρθρο 16 παράγραφος 3), RO, SI (όσον αφορά το άρθρο 16 παράγραφος 3), EE, FI (όσον αφορά το άρθρο 16 παράγραφος 1), FR (όσον αφορά το άρθρο 16 παράγραφος 1), HR, HU, NL, PL (όσον αφορά το άρθρο 16 παράγραφος 3), PT, SE και SK. Το άρθρο 16 παράγραφος 1 και/ή το άρθρο 16 παράγραφος 3 της οδηγίας δεν έχουν μεταφερθεί σε κανένα εθνικό δίκαιο κατά γράμμα ή σχεδόν κατά γράμμα, με εξαίρεση τη MT.

Ο κατάλογος των διαπιστευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών που παρέχουν συνδρομή σε θύματα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 16 παράγραφος 1 στοιχείο β) της οδηγίας, είναι συνήθως διαθέσιμος στο διαδίκτυο και, ως εκ τούτου, εφαρμόζεται στην πράξη.

β) Πρόληψη

Το άρθρο 17 σχετικά με την πρόληψη απαιτεί από τα κράτη μέλη να αναλαμβάνουν την κατάλληλη δράση, όπως εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα. Το τμήμα αυτό βασίζεται σε αξιολόγηση των πληροφοριών που κοινοποίησαν τα κράτη μέλη στην Επιτροπή, καθώς και σε διαδικτυακή έρευνα πηγών προσιτών στο κοινό για τη διερεύνηση της ύπαρξης μέτρων πρόληψης. Όπως περιγράφεται στον πίνακα 2 κατωτέρω, όταν εντοπίζονται δράσεις πρόληψης, αυτές αφορούν κυρίως το κυβερνοέγκλημα και την απάτη στο διαδίκτυο. Ωστόσο, σε ορισμένες χώρες, παρέχονται επίσης πληροφορίες σχετικά με την πρόληψη της απάτης, κατά κανόνα από την αστυνομία.

Πίνακας 2 — Δράσεις πρόληψης

ΚΜ	Δράσεις
AT	Η Ομοσπονδιακή Αστυνομία παρέχει τακτικά πληροφορίες στον ιστότοπό της και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σχετικά με τρόπους προστασίας από την απάτη. Η συνεργασία με

	ενδιαφερόμενα μέρη, όπως το Εμπορικό Επιμελητήριο, υποστηρίζεται και υλοποιείται στο πλαίσιο έργων ηλεκτρονικού εμπορίου.
BE	Διάφοροι ιστότοποι με υλικό παροχής συμβουλών/ευαισθητοποίησης, όπως αυτοί που διαχειρίζεται το Κέντρο Κυβερνοασφάλειας Βελγίου (CCB). Μέσω αναζήτησης στο διαδίκτυο, θα μπορούσε να εντοπιστεί κάποιος βαθμός συνεργασίας με τα ενδιαφερόμενα μέρη, π.χ. η οργάνωση που εκπροσωπεί τον χρηματοπιστωτικό τομέα συνεργάστηκε με την εισαγγελία των Βρυξελλών (parquet) για την εκπόνηση υλικού ευαισθητοποίησης.
BG	Το 2021 ξεκίνησε εκστρατεία με στόχο την καταπολέμηση των παρένθετων προσώπων για την παράνομη μεταφορά χρημάτων στη Βουλγαρία, την οποία διεξήγαγε η Ένωση Τραπεζών από κοινού με τη Γενική Διεύθυνση για την «Καταπολέμηση του Οργανωμένου Εγκλήματος» και την εισαγγελία. Η Γενική Διεύθυνση δρομολόγησε επίσης εκστρατεία κατά του ηλεκτρονικού «ψαρέματος».
CY	Η Υποδιεύθυνση Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της αστυνομίας παρέχει στον ιστότοπό της πληροφορίες και συμβουλές για θέματα όπως η ψηφιακή απάτη, καθώς και πληροφορίες σχετικά με προσεχείς εκδηλώσεις, π.χ. εκστρατείες ευαισθητοποίησης. Ένα παράδειγμα είναι η ενημερωτική εκστρατεία για την ασφάλεια των πληροφοριών που διεξάγεται από την αστυνομία, τις κεντρικές τράπεζες, την ένωση τραπεζών και την Αρχή Ψηφιακής Ασφάλειας.
DE	Η Ομοσπονδιακή Αστυνομία (BKA) παρέχει στον ιστότοπό της επισκόπηση των μέτρων που αποσκοπούν στη θεσμοθετημένη σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με σκοπό τον εντοπισμό, την πρόληψη, τη διερεύνηση ή τη δίωξη των αδικημάτων που καλύπτονται από την οδηγία, π.χ. τη σύμπραξη μεταξύ της Ομοσπονδιακής Αστυνομίας Δίωξης του Εγκλήματος (BKA), της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας για την Ασφάλεια των Πληροφοριών (BSI) και του «Γερμανικού Κέντρου Ικανοτήτων κατά του Κυβερνοεγκλήματος e.V.» (G4C), μιας ένωσης χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και εταιρειών του τομέα ασφάλειας ΤΠ. Η BKA εγκαινίασε επίσης τη Cybercrime Conference C³, μια πλατφόρμα ανταλλαγών μεταξύ αρχών, επιχειρήσεων, επιστημόνων και πολιτικών. Η G4C παράγει επίσης ενημερωτικά φυλλάδια και εκπαιδευτικό υλικό. Τέλος, η BKA συμμετέχει επίσης στη λήψη μέτρων πρόληψης στον τομέα του κυβερνοεγκλήματος σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών ενώ, σε εθνικό επίπεδο, η BKA είναι επίσης δικτυωμένη με άλλες αστυνομικές και μη αστυνομικές αρχές και οργανώσεις (ενδιαφερόμενα μέρη) και ενισχύει τη συνεργασία, ιδίως σε θέματα τάσεων.
FR	Το Υπουργείο Εσωτερικών δημοσιεύει πληροφορίες σχετικά με την πρόληψη εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο. Οι πλατφόρμες που διατίθενται για την αναφορά κυβερνοεγκλημάτων περιλαμβάνουν επίσης μηνύματα πρόληψης, καθώς και την Εθνική Υπηρεσία Αστυνομικών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (SICoP). Άλλα παραδείγματα περιλαμβάνουν οδηγίες που εξέδωσε η Τράπεζα της Γαλλίας ή τον οδηγό για την πρόληψη της απάτης που δημοσίευσε η εθνική ειδική ομάδα για την καταπολέμηση της απάτης, η οποία συγκεντρώνει διάφορες διοικητικές αρχές και αρχές επιβολής του νόμου.
EL	Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και το Αρχηγείο της Αστυνομίας είναι πολύ δραστήρια όσον αφορά την ενημέρωση του κοινού, την ευαισθητοποίηση και τη μείωση του κινδύνου να πέσει κανείς θύμα απάτης, με τηλεοπτικές εκστρατείες, εκπαιδευτικές ομιλίες και διαδικτυακή ενημέρωση.
ES	Το Εθνικό Ινστιτούτο Κυβερνοασφάλειας της Ισπανίας και οι φορολογικές αρχές παρέχουν στον ιστότοπό τους σημαντικές πληροφορίες για την πρόληψη του ηλεκτρονικού «ψαρέματος», του λυτρισμικού κ.λπ. σε επιχειρηματικά περιβάλλοντα.
HR	Το Υπουργείο Εσωτερικών παρέχει ηλεκτρονικές πληροφορίες σχετικά με απάτες στο διαδίκτυο και διαχειρίζεται ένα κανάλι στο YouTube αφιερωμένο στην «απάτη και την ασφάλεια των υπολογιστών», το οποίο περιέχει βίντεο σχετικά με τις απάτες στον κυβερνοχώρο
IT	Το Υπουργείο Οικονομικών, το οποίο έχει ως αποστολή την πρόληψη της απάτης που σχετίζεται με τα μέσα πληρωμής, προωθεί ήδη μια σειρά πρωτοβουλιών σε τοπικό επίπεδο, σε συνεργασία με τις τοπικές διοικήσεις και το πανεπιστημιακό σύστημα, διοργανώνοντας σεμινάρια και εργαστήρια που απευθύνονται στις κατηγορίες που εμπλέκονται σε υποθέσεις παραχάραξης και κιβδηλείας νομισμάτων, συμπεριλαμβανομένων των πολιτών.
LT	Πληροφορίες σχετικά με την πρόληψη διατίθενται στον ιστότοπο της Ρυθμιστικής Αρχής Επικοινωνιών σε σχέση με την απάτη στο διαδίκτυο, και στον ιστότοπο της Αστυνομίας διατίθενται πληροφορίες για τα συνηθέστερα είδη απάτης στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, ένας από τους στόχους της εθνικής στρατηγικής για το κυβερνοέγκλημα είναι η ενίσχυση της πρόληψης και του ελέγχου του κυβερνοεγκλήματος, ιδίως με την ανάπτυξη αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου και άλλων ενδιαφερόμενων μερών.
LV	Η Επιτροπή Χρηματοπιστωτικών Αγορών και Κεφαλαιαγορών ανέπτυξε διάφορα διαδικτυακά εργαλεία για την παροχή πληροφοριών και καθοδήγησης σχετικά με ζητήματα χρηματοοικονομικής ασφάλειας και απάτης. Επιπλέον, διοργανώθηκαν διάφορες εκστρατείες σε συνεργασία με την Κρατική Αστυνομία και το Κέντρο Προστασίας των Δικαιωμάτων των Καταναλωτών.
NL	Έχουν τεθεί σε εφαρμογή μέτρα, όπως η «Fraudehelpdesk» (τηλεφωνική γραμμή βοήθειας για την

	απάτη), μια οργάνωση που επιδοτείται από την ολλανδική κυβέρνηση, στην οποία είναι δυνατή η αναφορά δόλιων ενεργειών. Η Fraudehelpdesk αποτελεί μέρος του SAFECIN [Ίδρυμα για την Αντιμετώπιση του Χρηματοοικονομικού και Οικονομικού Εγκλήματος στις Κάτω Χώρες (SAFECIN)], ένα ίδρυμα με κυβερνητική συμμετοχή.
SE	Διατηρείται συνεχής διάλογος μεταξύ των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων και του Εθνικού Κέντρου Καταπολέμησης της Απάτης των αστυνομικών αρχών (NBC). Επιπλέον, το NBC συνεργάζεται, μεταξύ άλλων για σκοπούς πρόληψης του εγκλήματος, π.χ. με παράγοντες του ηλεκτρονικού εμπορίου. Στις επαφές αυτές τονίζεται η σημασία της αναφοράς περιπτώσεων απάτης στην αστυνομία.

Σε δέκα κράτη μέλη (CZ, EE, FI, HU, MT, PL, PT, RO, SI, SK), δεν εντοπίστηκαν πληροφορίες σχετικά με κατάλληλες δράσεις πρόληψης και την πρακτική εφαρμογή τους, παρόλο που στη MT και στη RO η νομοθεσία αντικατοπτρίζει την υποχρέωση αυτή, ακολουθώντας στενά τη διατύπωση της οδηγίας.

3. Συμπέρασμα και επόμενα βήματα

Η οδηγία έχει συμβάλει στην επίτευξη ουσιαστικής προόδου όσον αφορά την ποινικοποίηση της απάτης και της πλαστογραφίας που αφορούν μέσα πληρωμής πλην των μετρητών σε συγκρίσιμο επίπεδο μεταξύ των κρατών μελών, γεγονός που διευκολύνει τη διασυνοριακή συνεργασία των αρχών επιβολής του νόμου που ερευνούν τέτοιου είδους αδικήματα. Τα κράτη μέλη προέβησαν στην τροποποίηση των ποινικών κωδίκων και άλλης συναφούς νομοθεσίας, στον εξορθολογισμό των διαδικασιών και στη θέσπιση ή βελτίωση των προγραμμάτων συνεργασίας. Η Επιτροπή αναγνωρίζει τις σημαντικές προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη μέλη για τη μεταφορά της οδηγίας.

Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει περιθώριο για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού της οδηγίας, εάν τα κράτη μέλη εφαρμόσουν πλήρως όλες τις διατάξεις της. Από τη μέχρι στιγμής ανάλυση υποδεικνύεται ότι ορισμένες από τις κύριες βελτιώσεις που πρέπει να επιτευχθούν από τα κράτη μέλη περιλαμβάνουν το άρθρο 2 στοιχείο δ), το οποίο παρέχει τον ορισμό του εικονικού νομίσματος· το άρθρο 7 σχετικά με τα αδικήματα που σχετίζονται με τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη των αδικημάτων και το άρθρο 8 παράγραφος 2 σχετικά με την απόπειρα· το άρθρο 9 παράγραφος 6 σχετικά με τις ποινές εις βάρος φυσικών προσώπων εφόσον το αδίκημα τελείται στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης· το άρθρο 14 σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών· και το άρθρο 16 σχετικά με την παροχή συνδρομής και στήριξης στα θύματα.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη για την εφαρμογή της οδηγίας. Ειδικότερα, το 2023 θα δημοσιευθεί ειδική πρόσκληση υποβολής προτάσεων.

Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να διασφαλίσει την ολοκλήρωση της μεταφοράς των διατάξεων της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο όλων των χωρών της ΕΕ και την ορθή εφαρμογή τους. Μεταξύ άλλων, θα παρακολουθεί τα εθνικά μέτρα για να διασφαλίσει ότι συμμορφώνονται με τις αντίστοιχες διατάξεις της οδηγίας. Κατά περίπτωση, η Επιτροπή θα ασκήσει τις εξουσίες επιβολής της νομοθεσίας που έχει δυνάμει των Συνθηκών μέσω των διαδικασιών επί παραβάσει.